

Elementarz produktu lokalnego

Przewodnik po administracyjnych, skarbowych i praktycznych aspektach produkcji żywności dla rolników i drobnych przedsiębiorców

Białystok 2019 (stan prawny na 1 stycznia 2019 r.)

oprac. Marcin Muszyc
Podlaskie Centrum Produktu Lokalnego

produkty@wrotapodlasia.pl
85-66-54-826

Poradnik powstał przy współpracy Alicji Grygoruk, radcy prawnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego oraz przedstawicieli urzędów administracji publicznej – w tym:

- Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku,
- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii w Białymstoku,
- Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
- Oddziału Terenowego w Białymstoku Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa,
- Urzędu Miar w Białymstoku.

Spis treści:

I. Wprowadzenie	3
II. Podstawy prawne (wybrane).....	5
III. Rolnik, czy przedsiębiorca?.....	7
Czy muszę założyć działalność gospodarczą?	7
Obciążenia na rzecz gminy: czy w związku z produkcją, wykorzystywane nieruchomości podlegają pod podatek rolny czy też będą obciążone podatkiem od nieruchomości?	8
Podatek dochodowy: czy produkcja podlega pod podatek dochodowy od osób fizycznych?	9
Czy mojej działalności dotyczy podatek od towarów i usług (VAT)?.....	14
Czy mam obowiązek ewidencjonowania sprzedaży przy użyciu kas fiskalnych?.....	17
Ubezpieczenia społeczne: czy muszę przejść na ZUS?	20
Wymogi higieniczne: czy muszę rejestrować lub zatwierdzać swą działalność we właściwym organie urzędowej kontroli żywności?	21
IV. Etykietowanie i oznaczanie	27
V. Ważenie produktów	27
Jeśli używamy wagi, zawsze musi to być urządzenie legalizowane	27
Ważenie żywności opakowanej.....	28
Żywność bez opakowania lub paczkowana przy konsumencie	29
Wnioski – kiedy możemy sprzedawać nie posiadając wagi?.....	29
VI. Wartość dodana – waloryzacja produktu lokalnego.....	30
Istotne definicje.....	30
VII. Wsparcie produktu lokalnego	32
VIII. Skontaktuj się z nami.....	33

I. Wprowadzenie

Każda rzodkiewka i każdy pomidor, który przywozimy do swojego domu z zewnątrz tak naprawdę oznacza, że wysyłamy w świat równowartość tych produktów w złotychkach. Należy pamiętać, że pieniądze te mogłyby zasilić lokalną gospodarkę, dając dochód miejscowym producentom. Ponadto wożenie żywności generuje emisję spalin, a czas poświęcany na transport i redystrybucję wymusza zastosowanie bardziej zaawansowanych metod konserwacji. Oczywiście ponoszone przy okazji koszty pośrednictwa wywierają presję na rolnikach do zwiększania skali produkcji, aby niewielki dochód jednostkowy zrekompensować ilością. Większa produkcja z kolei wymaga zastosowania bardziej intensywnych chemicznie zabiegów agrotechnicznych, co jest sprzeczne ze zdobywającą sobie coraz większą popularność tendencją konsumencką do poszukiwań żywności wytworzonej metodami naturalnymi.

Jej wyrazem jest rozwijająca się od szeregu lat idea tzw. „krótkich łańcuchów dystrybucji”, czy też „kilometra 0”, która stawia na jak największe skrócenie dystansu pomiędzy producentem i konsumentem. Szczególną wartością jest nawiązywanie bezpośrednich, często przyjacielskich relacji. Producent uzyskuje w niej stabilność zbytu, uniezależniając się od aktualnej koniunktury globalnej, natomiast konsument ma dostęp do produktów o wysokiej jakości. Wspólnym zyskiem jest bardziej sprawiedliwy sposób dystrybucji środków, które udaje się zaoszczędzić na pominięciu zaawansowanej sieci pośredników. Produkty lokalne mają lepszą relację jakości do ceny, a ta na poziomie jednostkowym bywa o wiele korzystniejsza dla producenta.

Wspólnym interesem społecznym jest więc aby produkty lokalne w jak najszerszym stopniu zagościły na naszych stołach. Zależy od tego nie tylko nasze zdrowie, lecz również dobrobyt na wsi. Zasobna wieś z kolei daje solidne fundamenty do rozwoju całego regionu. Wprowadzanie żywności do obrotu wiąże się jednak z obowiązkami po stronie producenta. Możliwość udzielania wsparcia w tym zakresie była motywacją do powołania przez Samorząd Województwa Podlaskiego inicjatywy Podlaskie Centrum Produktu Lokalnego. Naszym celem jest informowanie o aktualnych uwarunkowaniach prawnych w sposób kompleksowy oraz tworzenie klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości. Osiągnięcie sukcesu nie będzie jednak możliwe bez wspólnego zaangażowania różnorodnych podmiotów – zwłaszcza przedstawicieli samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, delegatów Podlaskiej Izby Rolniczej oraz sieci doradztwa rolniczego, organizacji pozarządowych oraz samych producentów. Pierwszym krokiem do działania powinno być poznanie uwarunkowań prawnych, które trudno znaleźć w jednym miejscu i mogą przytłaczać producentów, którym należy udzielić wszelkiego możliwego wsparcia, jak też zadbać, aby produkty rolne pojawiały się w lokalnych stołówkach i koszykach zakupowych.

Wyjaśnienia

Krótkie adresy URL

bit.ly – co to jest? W poradniku użyliśmy „skracarki” adresów URL, dzięki czemu w przeglądarce wystarczy wpisać prosty adres zamiast długiego. Dzięki temu osoby, które będą korzystać z wydrukowanej formy materiału nie będą musiały „wklepywać” adresu takiego jak:
<http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,700,175975,0,0,20180101,2,0.html>.

Wystarczy wpisać: „bit.ly/dzialyspecjalne” i zostaniemy automatycznie przekierowani na ww. stronę.

#hashtagi

W poradniku zastosowaliśmy znaczniki tekstu zwane „hasztagami”. Zostały użyte do zaakcentowania niektórych określeń. Słowa oznaczone znakiem „#” niosą ze sobą szczególny ciężar definicyjny, dlatego też nie należy traktować ich jako figury retorycznej. Czytelnik powinien zapoznać się z definicją zaznaczonego słowa, gdyż może ona nieść dodatkowe treści. Nie należy kierować się potocznym znaczeniem fraz wyróżnionych w ten sposób – zazwyczaj odnoszą się do ustawowych regulacji. Taki zabieg pozwolił na bardziej skondensowane przekazanie informacji, niemniej jednak zalecamy do kilkukrotnego przeanalizowania rozdziałów, które będą miały zastosowanie w Państwa przypadku.

Ponadto należy zauważyć, że prezentowane treści mogą podlegać modyfikacjom wynikającym ze zmian przepisów prawa. Z uwagi na ten fakt drukowana forma poradnika nie jest optymalna i docelowo informacje zostaną podane w formie strony internetowej. Znaczniki ułatwią wówczas przeskakiwanie pomiędzy frazą i jej definicją.

Nieznajomość prawa szkodzi

Bardzo istotną dla producenta jest sfera styku #działalności rolniczej i #działalności gospodarczej. Niesie ona za sobą daleko idące konsekwencje, które należy z dużą rozważą przeanalizować przed rozpoczęciem działalności związanej z produkcją żywności (zwłaszcza przetworzonej – czyli nie mieszczącej się w definicji #działalności rolniczej). Podejmowane tu sprawy są nieoczywiste i nie raz budzą wiele kontrowersji, niewiele jest też orzecznictwa. Generalnie przepisy związane z żywnością oraz jej opodatkowaniem w dużej mierze są społeczeństwu nieznane lub ignorowane. Nieznajomość prawa szkodzi, dlatego fakt, że komuś dłuższy czas udaje się w tej materii „lawirować” nie oznacza, że przy okazji np. donosu nie podjęte zostaną czynności, które mogą nieść ze sobą daleko idące i dotkliwe konsekwencje karno-skarbowe, wyłączenia z KRUS itp.

II. Podstawy prawne (wybrane)

Status producenta należy rozpatrywać na różnym gruncie prawnym – w tym zwłaszcza (nie jest to lista zamknięta):

- 1) ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1509 z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2174 z późn. zm.),
 - a. rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. poz. 2519).
- 4) ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników (Dz. U. poz. 1961),
- 5) ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników do sklepów i restauracji (Dz. U. poz. 2242),
- 6) ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1892 z późn. zm.),
- 7) ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1445 z późn. zm.),
- 8) ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2336 z późn. zm.),
- 9) ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1541 z późn. zm.),
 - a. rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych (Dz. U. Nr 112, poz. 774),
 - b. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz. U. poz. 2159),
- 10) ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 242 z późn. zm.),
 - a. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 września 2015 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. poz. 1703),

- b. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz. U. poz. 451),
- 11) przepisy dot. etykietowania i oznaczania produktów zostały wymienione w poradniku IJHARS, do którego odniesienie znajduje się w odpowiednim rozdziale,
- 12) ustawa z dnia 11 maja 2001 r. Prawo o miarach (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 376 z późn. zm.),
- a. rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 kwietnia 2017 r. w sprawie prawnej kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych (Dz. U. poz. 969),
 - b. rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 kwietnia 2017 r. w sprawie rodzajów przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej oraz zakresu tej kontroli (Dz. U. poz. 885),
- 13) ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o towarach paczkowanych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1161 z późn. zm.),
- a. rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących oznakowań towarów paczkowanych (Dz. U. Nr 122, poz. 1010),
- 14) ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2164),
- a. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (Dz. U. z 2015 r. poz. 29 z późn. zm.),
- 15) ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1168 z późn. zm.),
- 16) ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1054 z późn. zm.).

Po ilości aktów prawnych (a wymieniono tylko najistotniejsze, do których odnosimy się w poradniku) widać, że prowadząc i rozwijając działalność w temacie „produktu lokalnego” należy mieć na względzie wiele aspektów. Celem niniejszego poradnika jest udzielenie wsparcia zwłaszcza osobom, które mają gospodarstwa rolne lub działki i wytwarzają produkty rolne lub żywność przetworzoną z uwzględnieniem własnych surowców. Dotarcie do producentów wymagać będzie wsparcia i zaangażowania również ze strony samorządu szczebla gminy oraz przedstawicieli doradztwa rolniczego

III. Rolnik, czy przedsiębiorca?

Zarówno jeden, jak i drugi powinien zapoznać się z treścią rozdziału. Zajmiemy się w nim aspektami prowadzenia działalności rolniczej i gospodarczej. Jest to rodzaj „kreatora”, po przejściu którego producent może zorientować się odnośnie obowiązujących go przepisów.

Czy muszę założyć działalność gospodarczą?

Zgodnie z Prawem przedsiębiorców, #działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły, przy czym przepisów ustawy nie stosuje się do:

- działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- [#agroturystyki];
- wyrobu wina przez producentów będących rolnikami wyrabiającymi mniej niż 100 hektolitrów wina w ciągu roku gospodarczego [...];
- [#Rolniczego Handlu Detalicznego].

Ponadto nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę (od dnia 1 stycznia 2019 r. minimalne wynagrodzenie za pracę ustalono¹ w wysokości 2250 zł, czyli bez zakładania firmy możemy zarobić w każdym miesiącu nie więcej niż do 1 125 zł brutto), i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

Z ww. definicji wynika też, że #działalnością gospodarczą nie jest taka która:

- jest niezorganizowana, chociaż prowadzona w sposób ciągły,
- jest zorganizowana, ale prowadzona w sposób nieciągły.

Co do zasady każda forma działalności, poza wyżej wskazanymi wyjątkami, wymaga zarejestrowania #działalności gospodarczej.

Osoby fizyczne, prowadzące pozarolniczą #działalność gospodarczą jednoosobowo lub jako wspólnicy spółek cywilnych, podlegają wpisowi do rejestru CEIDG. Wpis do CEIDG przedsiębiorcy jest obowiązkowy. Wykonywanie działalności gospodarczej bez dokonania wpisu stanowi wykroczenie zagrożone karą ograniczenia wolności albo grzywny².

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2018 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2019 r. (Dz. U. poz. 1794).

² Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. (art. 60¹ Kodeks wykroczeń - t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 618 z późn. zm.).

Obciążenia na rzecz gminy: czy w związku z produkcją, wykorzystywane nieruchomości podlegają pod podatek rolny czy też będą obciążone podatkiem od nieruchomości?

O rodzaju podatku na rzecz gminy – tj. czy zapłacimy podatek od nieruchomości, czy podatek rolny lub ewentualnie podatek od nieruchomości w wyższej stawce wynikającej z faktu prowadzenia działalności gospodarczej na danej nieruchomości, decyduje sposób faktycznego wykorzystania gruntów/ budynków/ budowli.

W kontekście poradnika należy przyjąć, że co do zasady produkcja wiąże się z podatkiem od nieruchomości związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej, chyba że istnieje odpowiednie wyłączenie w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych.

Za działalność gospodarczą w rozumieniu *Prawa przedsiębiorców* (w zakresie niniejszego poradnika) nie uważa się:

- #działalności rolniczej,
- [#agroturystyki],
- [#Rolniczego Handlu Detalicznego].

Ponadto do gruntów, budynków i budowli związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej nie zalicza się budynków mieszkalnych oraz gruntów związanych z tymi budynkami. Istotny jest stan faktyczny, gdyż w niektórych sytuacjach część budynku mieszkalnego można wydzielić na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej. W sytuacjach, gdy budynek ma dwa zastosowania sprawa jest oczywiście bardziej problematyczna. Nawet pośredni związek z prowadzoną działalnością może stanowić podstawę do wymierzenia wyższej stawki podatku od nieruchomości. O gospodarczym przeznaczeniu nieruchomości przesądza zwłaszcza jej ujęcie w prowadzonej przez osobę fizyczną ewidencji środków trwałych, dokonywanie odpisów amortyzacyjnych czy zaliczanie do kosztów uzyskania przychodów wydatków dotyczących nieruchomości³.

Na gruncie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (art. 1a ust. 1 pkt 6), określenie **#działalność rolnicza** oznacza produkcję roślinną i zwierzęcą, w tym również [...] produkcję warzywniczą, [...], grzybów uprawnych, sadownictwo, [...], hodowlę ptactwa i owadów użytkowych, produkcję zwierzęcą typu przemysłowego fermowego oraz chów i hodowlę ryb.

Ponadto z ustawy o podatkach i opłatach lokalnych wynika, że zwalnia się od podatku od nieruchomości budynki gospodarcze lub ich części służące:

- działalności rybackiej,
- położone na gruntach gospodarstw rolnych,
- służące wyłącznie działalności rolniczej,
- zajęte na prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej.

³ <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/A6B681A0EE>

Producenci, prowadzący działalność rolniczą, w omawianym zakresie podlegają ustawie o podatku rolnym. Opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza. Na gruncie ustawy o podatku rolnym za gospodarstwo rolne uważa się obszar ww. gruntów, o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu producenta. Definicja #działalności rolniczej w myśl ustawy o podatku rolnym jest taka sama, jak w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych.

Najwięcej wątpliwości może pojawić się na styku produkcji rolniczej i gospodarczej w procesach takich jak suszenie lub kisenie. Orzecznictwa w tym zakresie jest niewiele, ale jako przykład warto przywołać fragment orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego:

Bez wątpienia przetworzenie tychże ziół (krojenie, rozdrabnianie, suszenie, pakowanie), które jest wykonywane w celach zarobkowych w sposób zorganizowany i ciągły należy, uznać za działalność gospodarczą, a wykorzystane do niej budynki lub ich części – jako związane z tą działalnością⁴.

Pozostając przy przywołanym przykładzie, działalnością rolniczą będzie dostawa ziół z własnego gospodarstwa np. na przyczepie do punktu skupu, natomiast im bardziej oddalamy się od tego modelu, tym większe prawdopodobieństwo, że wkraczamy w obszar #działalności gospodarczej. Warto zauważyć, że w niektórych sytuacjach suszenie ziół nie różni się zasadniczo od suszenia trawy na siano. Każdy przypadek należy ocenić indywidualnie, mając na uwadze faktyczny sposób użytkowania nieruchomości.

W razie wątpliwości, czy w związku z planowaną działalnością (przed jej rozpoczęciem!), podlegać będziesz podatkowi od nieruchomości w związku z działalnością rolną/gospodarczą, masz prawo zwrócić się do wójta/burmistrza/prezydenta o interpretację indywidualną lub po prostu udać się do urzędu i zapytać.

Podatek dochodowy: czy produkcja podlega pod podatek dochodowy od osób fizycznych?

Należy mieć na uwadze, że co do zasady każdy przychód osoby fizycznej jest opodatkowany, o ile nie ma stosownego zwolnienia lub wyłączenia w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychody z #działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z #działów specjalnych produkcji rolnej, podlegają wyłączeniu przedmiotowemu – co oznacza, że ustawy w tym przypadku nie stosuje się [art. 2 ust. 1 Przepisów ustawy nie stosuje się do przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej].

#Działalnością rolniczą, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o p.d.f., jest działalność polegająca na wytwarzaniu produktów roślinnych lub zwierzęcych w stanie nieprzetworzonym (naturalnym) z własnych upraw albo hodowli lub chowu, [...], produkcja warzywnicza gruntowa, szklarniowa i pod

⁴ II FSK 1027/13 - Wyrok NSA z 2015-05-12 - rozpatrzenie skargi kasacyjnej od wyroku WSA w Lublinie (sygn. akt I SA/Lu 709/11).

folią, [...], grzybów uprawnych i sadownicza, hodowla i produkcja [...] zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcja zwierzęca typu przemysłowo-fermowego oraz hodowla ryb, a także działalność, w której minimalne okresy przetrzymywania zakupionych zwierząt i roślin, w trakcie których następuje ich biologiczny wzrost [...].

Tak więc normalnie opodatkowane podatkiem dochodowym od osób fizycznych są #działy specjalne produkcji rolnej – czyli m. in.:

- uprawy w szklarniach (powyżej 25 m² powierzchni) i ogrzewanych tunelach foliowych (powyżej 50 m² powierzchni),
- uprawy grzybów i ich grzybni (powyżej 25 m² powierzchni uprawowej),
- fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego (powyżej 100 sztuk) i nieśnego (powyżej 80 sztuk),
- wylęgarnie drobiu (bez względu na liczbę),
- pasieki powyżej 80 rodzin pszczoł.

Więcej na: bit.ly/dzialyspecjalne

Podsumowując należy stwierdzić, że ustawy o p.d.f. w ogóle nie stosuje się do produktów pierwotnych (w stanie naturalnym). Pomysłami na produkt lokalny w tej kategorii mogą być np.: jaja od kury zielononóżki, miód z [...], drób zagrodowy, pomidor o smaku...pomidora, marchewka/sałata prosto od rolnika, jabłko ze starych odmian... Sprawa komplikuje się, gdy zaczniemy odbiegać od klasycznych form kojarzonych z rolnictwem – mowa zwłaszcza o produktach w formie np. suszonej lub kiszzonej (do formy kiszzonej za chwilę wrócimy).

Niewiele jest orzecznictwa i stanowisk z obszaru styku produkcji rolniczej i obszarów traktowanych zwyczajowo jako rolnicze, a takowymi jednoznacznie nie będące w myśl ustawy o p.d.f.

Przykładowo, w odpowiedzi na interpelację poselską z 2003 r. Ministerstwo Finansów przedstawiło opinię⁵, że suszenie produktów roślinnych nie wykracza poza zakres działalności rolniczej, przy założeniu, że produkty poddane tym działaniom pochodzą wyłącznie z własnej produkcji.

Co istotne, wykładnia „działalności rolniczej/ pozarolniczej” w kontekście podatku dochodowego od osób fizycznych, nie musi pokrywać się z przepisami higienicznymi oraz przepisami dot. podatków i opłat lokalnych. W każdym razie jeśli odbiegamy od produktu rolnego w stanie naturalnym/podstawowym – wchodzimy w domenę ustawy o p.d.f. (ale tu jest grupa zwolnień przedmiotowych dla niektórych, interesujących nas obszarów, które za chwilę przybliżymy (z tytułu art. 21. ust. 1 ustawy o p.d.f., - punkty 43, 71, 71a oraz 72). Podkreślmy różnicę: wyłączenie przedmiotowe z art. 2 ust. 1 powoduje, że ustawy o p. d. f. w ogóle nie stosuje się do produkcji podstawowej (rolniczej). Natomiast w zakresie art. 21 ust. 1 ustawy o p.d.f. (m. in.) punkty 43, 71, 71a oraz 72 ustawę natomiast stosuje się, ale ze zwolnieniami przedmiotowymi w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych. Wynika z tego, że pomimo, że w niektórych sytuacjach nie mamy do czynienia z podstawowym produktem rolnym, ale mimo to podatku nie zapłacimy (mogą natomiast pojawić się inne konsekwencje po stronie konieczności prowadzenia działalności gospodarczej).

⁵ Czytaj: bit.ly/suszinterpelacja

W myśl przywołanego artykułu 21 ust. 1 od podatku dochodowego wolne są m. in:

43) [#agroturystyka] dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5;

W tym punkcie mamy więc żywność o charakterze gastronomii (dania, obiady). Użyte surowce nie muszą pochodzić z własnego gospodarstwa, ale brak żywności o pochodzeniu lokalnym w ofercie agroturystycznej jest naszym zdaniem powodem do wstydu. Istotne jest, że w tej formule podatkowej nie mieści się prowadzenie żywienia zbiorowego dla osób, które nie korzystają z pobytu⁶. Osoby naruszające ten porządek muszą się liczyć z konsekwencjami karno-skarbowymi.

71) dochody ze sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy lub hodowli, niestanowiących działów specjalnych produkcji rolnej, przerobionych sposobem przemysłowym, jeżeli przerób polega na kiszeniu produktów roślinnych lub przetwórstwie mleka albo na uboju zwierząt rzeźnych i obróbce poubojowej tych zwierząt, w tym również na rozbiorze, podziale i klasyfikacji mięsa;

W tym punkcie mamy więc:

- produkty kiszone (np. kiszone ogórki, kapusta, buraki),
- przetwory mleczne (np. sery, masło),
- mięso (np. tuszki drobiowe),

pochodzące z własnego gospodarstwa.

Nie ma tu limitu. Tyle, ile wyprodukujemy, tyle możemy sprzedać i wciąż cieszymy się ze zwolnienia przedmiotowego w zakresie podatku dochodowego. Przypomnijmy: mówimy o sytuacji, gdy przedmiotem przetwarzania są surowce z własnego gospodarstwa. Jeśli kupujemy je – chociażby dodatkowo – podlegamy opodatkowaniu.

Szczególną uwagę należy zwrócić na produkty kiszone (traktowane w obiegowym pojęciu jako element produkcji rolniczej). Z konstrukcji przepisu wynika, że na gruncie podatku dochodowego kiszonki nie są traktowane jako produkt rolny, niemniej jednak na ich rzecz zastosowano specjalne zwolnienie przedmiotowe. W przypadku np. serów (przetworów mlecznych) sprawa jest jeszcze bardziej oczywista – bez wątpienia nie mamy tu do czynienia z produktem rolnym. Jednakże przetwory mleczne – podobnie jak kiszonki – cieszą się zwolnieniem przedmiotowym, nie płacimy więc od nich podatku dochodowego. Ustawodawca nie przewidział analogicznego zwolnienia dla innych grup produktów jak np. soki, surówki, wędliny, kasze (lecz wciąż możemy je produkować i sprzedawać w oparciu o korzystny system #Rolniczego Handlu Detalicznego opisany w kolejnym podpunkcie).

⁶ Na marginesie warto wspomnieć, że zwolnieniu nie podlegają dodatkowo płatne usługi około turystyczne jak np. wynajem rowerów, dodatkowo płatne atrakcje.

Ponadto przypomnijmy, że zwolnieniu z podatku dochodowego, wcale nie musi towarzyszyć zwolnienie z podatku od nieruchomości – z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

*71a) [#Rolniczy Handel Detaliczny] przychody, o których mowa w art. 20 ust. 1c, do kwoty 40 000 zł rocznie;*⁷

#Rolniczy handel Detaliczny (RHD) jest najnowszą formułą podatkową. W jej ramach możliwe jest wprowadzanie do obrotu każdego produktu rolnego i każdego produktu przetworzonego (choć czasem bardziej korzystne dla producenta mogą być inne zwolnienia). Przy RHD najczęściej wybieraną formą opodatkowania jest podatek zryczałtowany: do 40 000 zł przychodu w danym roku podatkowym nie musimy płacić podatku, a w kwotach powyżej tej wartości płacimy 2% od przychodu. Rolnik prowadzący RHD zobligowany jest do prowadzenia ewidencji sprzedaży i nie może nikogo zatrudniać do pomocy (umowa o pracę, umowa zlecenia/ o dzieło oraz innych o podobnym charakterze, lecz wyjątkiem jest ubój w rzeźni, obróbka poubojowa, rozbiór i klasyfikacja mięsa, przemiał zbóż, tłoczenie oleju lub soku oraz sprzedaży podczas wystaw, festynów, targów organizowanych w celu promocji żywności – w tych przypadkach możliwe, a czasami konieczne jest zatrudnienie).

Ponadto należy zauważyć, że przepisy w żaden sposób nie odnoszą się do zatrudniania na etapie prac polowych. Oznacza to, że brak jest przeciwwskazań do zorganizowania sobie np. pracowników sezonowych do pomocy przy zbiorach.

Należy też pamiętać, że ponad 50% surowca użytego w produkcie musi pochodzić z własnego gospodarstwa.

Pomimo pierwotnych restrykcji, od 1.01.2019 przepisy nie określają już miejsc sprzedaży⁸. W ramach RHD można prowadzić sprzedaż na rzecz konsumenta finalnego RHD, a po zmianie przepisów wchodzących w życie z 1.01.2019 r. – również do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego (czyli np. sklepów, stołówek, restauracji, straganów). Należy mieć jednak na względzie ograniczenie – ww. zakłady mogą znajdować się:

- na obszarze województwa, w którym odbywa się produkcja,
- na obszarze powiatów sąsiadujących z tym województwem,
- na obszarze miast wojewódzkich (w przypadku województwa podlaskiego będzie to Warszawa, Olsztyn, Lublin).

Produkcja i zbywanie żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego nie mogą być, co do zasady, dokonywane z udziałem pośrednika. Wyjątek stanowi tutaj możliwość udziału pośrednika w przypadku zbywania żywności pochodzącej z rolniczego handlu detalicznego podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celu promocji żywności.

⁷ Stan prawny obowiązujący od 1.01.2019 r. związany z ustawą o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników do sklepów i restauracji (Dz.U. 2018 poz. 2242).

⁸ Do końca 2018 r. miało zastosowanie ograniczenie wyłącznie do miejsc w których produkty te zostały wytworzone lub miejsc przeznaczonych do prowadzenia handlu. Taką informację wciąż można znaleźć w poradnikach opracowanych na bazie wcześniejszych regulacji.

Taki pośrednik może zbywać żywność wyprodukowaną w ramach rolniczego handlu detalicznego przez inny podmiot, o ile:

- sam prowadzi rolniczy handel detaliczny oraz dokonuje sprzedaży wyprodukowanej przez siebie żywności podczas ww. imprez,
- żywność zbywana przez niego w ramach pośrednictwa pochodzi od podmiotów prowadzących produkcję w tym samym powiecie, w którym pośrednik sam prowadzi taką działalność, lub w powiecie sąsiadującym z tym powiatem.

Co ciekawe, działalność RHD można również prowadzić sprzedaż w formie obwoźnej (np. w budce, przyczepie, tzw. food-tracku), o ile dopełnimy adekwatnych obowiązków po stronie higieny. Należy jednak pamiętać, że musimy mieć np. notes do zapisywania przychodu.

W ramach RHD mogą odnaleźć się również gospodarstwa agroturystyczne, które chciałyby oferować wyżywienie gościom „z ulicy” – np. w formule agro-bistro (przypomnijmy: zwolnienie z tytułu pkt 43 dotyczy wyłącznie gości korzystających z wypoczynku). Wymaga to jednak rozszerzenia formuły działalności o RHD. Należy przy tym pamiętać, że agroturystyka i RHD są to dwiema, niezależnymi formami działalności i każda z nich wymaga dopełnienia właściwych sobie formalności. Jedna z nich może funkcjonować bez drugiej, natomiast nie ma przeciwwskazań, aby funkcjonowały obok siebie.

Wracając do RHD, istotne dla producenta jest, że dopiero po przekroczeniu 40 000 zł przychodu należy zgłosić się do Urzędu Skarbowego celem wyboru formy opodatkowania. W przypadku zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów ewidencjonowanych wg stawki 2% (tzw. ryczałt rolniczy – specjalna i w wielu przypadkach najkorzystniejsza forma rozliczeń), nie ma na to zgłoszenie sformalizowanego druku. Wystarczy oświadczenie odręczne na kartce papieru.

Ponadto po przekroczeniu 40 000 zł przychodu w ramach RHD istnieje obowiązek zgłoszenia się do:

- Urzędu Statystycznego po nr REGON –a po jego otrzymaniu...
- ponownie do Urzędu Skarbowego celem złożenia druku NIP-7 (zgłoszenie identyfikacyjne osoby fizycznej będącej podatnikiem lub płatnikiem).

Ewidencję przychodów natomiast prowadzimy od pierwszej złotówki uzyskanej z tego tytułu (jest to wymóg prawny, który służyć będzie m. in. określeniu ewentualnego momentu przekroczenia progu finansowego nakładającego zarejestrowanie się w urzędzie skarbowym).

Pamiętamy, że zarówno #agroturystyka, jak i #Rolniczy Handel Detaliczny nie są traktowane za #działalność gospodarczą w kontekście podatku od nieruchomości.

Uwaga: przy RHD może zaistnieć obowiązek stosowania kas rejestrujących, o czym piszemy na str. 17-20.

72) dochody ze sprzedaży surowców roślin zielarskich i ziół dziko rosnących leśnych, jagód, owoców leśnych i grzybów leśnych (PKWiU ex 02.30.40.0) - ze zbioru dokonywanego osobiście albo z udziałem członków najbliższej rodziny;

-zioła, jagody, grzyby (zbierane osobiście albo z udziałem członków najbliższej rodziny), - one również mogą one stanowić znakomity produkt lokalny.

Czy mojej działalności dotyczy podatek od towarów i usług (VAT)?

Najistotniejszym aspektem pozostaje rozstrzygnięcie zgodnie ze stanem faktycznym, czy prowadzę działalność rolniczą, czy pozarolniczą na gruncie ustawy o VAT.

#Działalność rolnicza

Zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1221 z późn. zm.), w ramach zwolnienia przedmiotowego, zwalnia się od podatku (VAT) dostawę #produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej, dokonywaną przez #rolnika ryczałtowego oraz świadczenie usług rolniczych przez #rolnika ryczałtowego. Na gruncie ww. ustawy o VAT (art. 2 pkt 15) za #działalność rolniczą rozumie się produkcję roślinną i zwierzęcą, w tym również produkcję [...] warzywniczą, gruntową, szklarniową i pod folią, [...] grzybów uprawnych i sadowniczą, [...] produkcję zwierzęcą typu przemysłowego lub fermowego oraz chów i hodowlę ryb i innych organizmów żyjących w wodzie, a także uprawy w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych, uprawy grzybów i ich grzybni, uprawy roślin "in vitro", fermową hodowlę i chów drobiu rzeźnego i nieśnego, [...] prowadzenie pasiek oraz chów i hodowlę innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym [...], a także świadczenie usług rolniczych. Podkreślenia wymaga fakt, iż #produkty rolne w tym kontekście muszą zostać wytworzone przez #rolnika ryczałtowego w gospodarstwie rolnym, przez które rozumie się gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów ustawy o podatku rolnym lub gospodarstwie rybackim, przez które rozumie się prowadzenie działalności w zakresie chowu i hodowli ryb oraz innych organizmów żyjących w wodzie.

Odnosnie działalności przetwórczej należy pamiętać, że zgodnie z art. 2 pkt 20) ustawy VAT, ilekroć w ustawie mowa jest o #produktach rolnych – rozumie się przez to towary wymienione w załączniku nr 2 do ustawy⁹ oraz towary wytworzone z nich przez #rolnika ryczałtowego z produktów pochodzących z jego własnej #działalności rolniczej przy użyciu środków zwykle używanych w gospodarstwie rolnym, leśnym i rybackim. Oznacza to, że przetwórstwo w dość ograniczonym zakresie dokonywane przez #rolnika ryczałtowego jest objęte zwolnieniem z VAT bez względu na wartość sprzedaży (choć na własne życzenie można zrezygnować z tego zwolnienia). Do sprawy należy podejść indywidualnie – o ile w niektórych sytuacjach można uznać, że np. nóż, beczka, blacha należą do grupy środków wykorzystywanych zwykle w gospodarstwie rolnym (np. do suszenia/kiszenia), to już posiadanie zautomatyzowanej lub półautomatycznej linii produkcyjnej, trudno uznać za zwykłe wyposażenie gospodarstwa. Jednocześnie należy przypuszczać, że do grupy wyposażenia typowego dla gospodarstwa rolnego należeć będzie wszystko to, co znajduje się w jego kuchni. Mowa tu o urządzeniach typu kuchenki gazowe i elektryczne, piece, garnki/ kotły, kuchenne narzędzia, urządzenia AGD – nawet te większe i wydajniejsze, które mogą być używane również w gastronomii. Przeświadczenie, co do prezentowanego stanu rzeczy wynika z faktu, że kuchnia jest częścią rolniczego siedliska, a ono z kolei jest integralną częścią gospodarstwa.

⁹ np. rośliny inne niż wieloletnie [z wyłączeniami], owoce ziarnkowe i pestkowe, schłodzone mięso wieprzowe, filety rybne - pełen załącznik nr 2 można znaleźć tutaj: bit.ly/zalvat2

Warto chwilę zastanowić się kim właściwie w rozumieniu przepisów VAT jest wskazywany powyżej #rolnik ryczałtowy? Mamy tu do czynienia ze swoistą pętlą. Jest to po prostu ktoś, kto dokonuje dostawy #produktów rolnych pochodzących z własnej #działalności rolniczej lub świadczący usługi rolnicze i korzysta ze zwolnienia od podatku na podstawie przywołanego powyżej art. 43 ust. 1 pkt 3 (z wyjątkiem rolnika obowiązującego na podstawie odrębnych przepisów do prowadzenia ksiąg rachunkowych).

Na rzecz #rolników ryczałtowych, ustawa VAT-owska przewiduje szczególne procedury opisane w rozdziale 2 tego aktu prawa. W uproszczeniu można powiedzieć, że #rolnik ryczałtowy w zakresie prowadzonej #działalności rolniczej jest zwolniony z obowiązków, które normalnie przewiduje ustawa. Oznacza to brak obowiązku wystawiania faktur, prowadzenia ewidencji dostaw i nabyć towarów i usług, składania w urzędzie skarbowym deklaracji vatowskiej oraz dokonania zgłoszenia rejestracyjnego. Jeśli rolnik ryczałtowy sprzedaje produkty rolne na rzecz podatnika zarejestrowanego jako podatnik VAT, wówczas to rolnikowi wystawiana jest faktura [tzw. faktura VAT RR].

Czym więc kierować się w ustaleniu stanu faktycznego, aby stwierdzić, czy mogą korzystać ze zwolnienia jako #rolnik ryczałtowy? Każdą sprawę należy rozpatrywać indywidualnie i trudno o jednoznaczne wytyczne. Wątpliwości nie będzie jeśli pozostajemy w sferze produkcji podstawowej zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy VAT i będziemy sprzedawać np. rumianek z własnej uprawy do punktu skupu. Jeśli tenże rumianek, przed dostarczeniem do skupu ususzymy (korzystając wyłącznie ze środków zwykle używanych w gospodarstwie rolnym), nadal mamy do czynienia z produktem rolnym (bo czymże z agrotechnicznego punktu widzenia różni się suszony rumianek od suszonej trawy – czyli siana?). Jeśli natomiast będziemy sprzedawać tenże suszony rumianek w opakowaniach detalicznych, raczej wchodzimy w obszar działalności pozarolniczej. Kierując się nadrzędną zasadą ostrożności, zanim stwierdzimy, że na pewno nie podlegamy VAT, musimy przeanalizować następujące aspekty:

- ocenić stan faktyczny,
- odnieść się do zdrowego rozsądku,
- przeanalizować specyfikę prowadzonej działalności oraz rodzaj urządzeń i narzędzi (czy można je uznać za „środki zwykle używane w gospodarstwie rolnym”),
- skalę prowadzonej działalności,
- opisywane w innych częściach poradnika definicje działalności gospodarczej (w tym ciągły i zorganizowany sposób produkcji).

Oczywiście nawet, jeśli nie możemy korzystać ze zwolnienia przewidzianego dla działalności rolniczej, nie oznacza to, że automatycznie stajemy się czynnym podatnikiem podatku VAT (poniżej opisujemy tytuły zwolnień dla producentów, niebędących rolnikami ryczałtowymi lub na rzecz rolników, których produkty nie mieszczą się w kategorii „produkty rolne” w rozumieniu ustawy o VAT).

#Działalność pozarolnicza

Osoba fizyczna dokonująca nawet sporadycznej¹⁰ sprzedaży produktów wytworzonych w ramach gospodarstwa domowego może, na gruncie przepisów ustawy o VAT, być traktowana jako podatnik tego podatku. W tym celu należy odnieść się do definicji podatnika VAT, którym jest, m.in. osoba fizyczna wykonująca samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. Powyższa definicja wskazuje, iż osoba fizyczna może zostać podatnikiem VAT w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Przez #działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy o VAT i w kontekście tematyki niniejszego poradnika rozumie się wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym [...] rolników[...]. Działalność gospodarcza obejmuje w szczególności czynności polegające na wykorzystywaniu towarów [...] w sposób ciągły dla celów zarobkowych.

Niemniej jednak nie oznacza to, że każda osoba fizyczna będzie w ramach prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zobowiązana do rozliczania podatku VAT. Przepisy ustawy o VAT przewidują bowiem szczególną procedurę dla drobnych przedsiębiorców. Zgodnie z tą procedurą zwolniona z opodatkowania VAT jest sprzedaż dokonywana przez podatników, u których łączna wartość sprzedaży opodatkowanej w poprzednim roku podatkowym nie przekroczyła 200 000 zł. Natomiast w przypadku podatników rozpoczynających prowadzenie działalności w trakcie roku, zwolniona od podatku VAT jest sprzedaż, jeżeli przewidywana przez nich wartość sprzedaży nie przekroczy kwoty 200 000 zł. ustalonej w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym, obliczonej wg wzoru:

limit zwolnienia podmiotowego = ilość dni od dnia rozpoczęcia działalności do końca roku podatkowego pomnożone przez 200 000 zł i całość podzielona na 365 (lub 366) dni. Oznacza to, iż z upływem roku podatkowego limit zwolnienia w wysokości 200 000 zł ulega zmniejszeniu proporcjonalnie do liczby dni danego roku, które już upłynęły. Dlatego, jeśli rozpoczęlibyśmy np. #działalność agroturystyczną w sezonie świąteczno-noworocznym, wówczas już sprzedaż na poziomie 4 400 zł kwalifikuje nas do rozliczania VAT na zasadach ogólnych (a dodatkowo łatwo może pojawić się wymóg posiadania kasy fiskalnej, o czym w następnym rozdziale).

Ponadto osoba fizyczna prowadząca #pozarolniczą działalność gospodarczą, będzie zobowiązana do prowadzenia dziennej ewidencji sprzedaży, na podstawie której będzie monitorowała czy nie utraciła zwolnienia z podatku VAT przewidzianego dla drobnych przedsiębiorców. Z momentem przekroczenia limitu obrotów, zwolnienie z opodatkowania traci moc. Utrata przez podmiot

¹⁰ Fragment opracowano z wykorzystaniem *Poradnika dla producentów rolnych prowadzących dostawy bezpośrednie, sprzedaż bezpośrednią, działalność marginalną, lokalną i ograniczoną, gospodarstwa agroturystyczne oraz oferujących produkty tradycyjne*, Opole 2016 – wersja elektroniczna i pełna zawartość publikacji (uwaga – należy czytać mając na uwadze, że część informacji oparto o wcześniejszy stan prawny): bit.ly/poradnikbezp

VAT opisano na stronach 40-44 oraz 50-51 (w międzyczasie wzrosła wskazana tam kwota ze 150 tys. zł do 200 tys. zł, uległy zmianie również inne regulacje dot. deklaracji VAT. Ponadto autorzy wprowadzili pewne modyfikacje oraz dodatkowe objaśnienia).

zwolnienia spowoduje, iż będzie miał on obowiązek rozliczania podatku od towarów i usług na zasadach ogólnych.

Rejestracja w podatku VAT będzie się wiązała z pewnymi obowiązkami, w tym m.in. w zakresie:

- prowadzenia ewidencji sprzedaży VAT oraz zakupów VAT,
- sporządzania deklaracji podatkowych,
- wystawiania faktur VAT.

Z drugiej strony, w niektórych sytuacjach, rozliczanie VAT na zasadach ogólnych może być korzystne z uwagi na możliwość odzyskania podatku naliczonego w dokonanych zakupach towarów i usług.

Należy zauważyć, że zwolnienie z VAT ze względu na „małą kwotę” – tj. do 200 tys. / rok dotyczy również m. in. #agroturystyki oraz niektórych przypadków #Rolniczego Handlu Detalicznego (opiszemy je w podsumowaniu następnego rozdziału)

Czy mam obowiązek ewidencjonowania sprzedaży przy użyciu kas fiskalnych?

Co do zasady, zgodnie z art. 111 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1221 z późn. zm.) podatnicy dokonujący sprzedaży na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych są obowiązani prowadzić ewidencję obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących. Obowiązek taki istnieje więc, o ile ustawodawca nie przewidział określonych szczegółowo zwolnień i jest niezależny od faktu, czy dany podmiot jest zarejestrowanym podatnikiem VAT czy też korzysta ze zwolnienia (np. ze względu na „małą” wartość sprzedaży do 200 tys. zł). W praktyce tylko niewielkie grono producentów wytwarzających produkty w kontekście niniejszego poradnika podlega obowiązkowi użycia kasy rejestrującej. Niestety, aby zrozumieć podstawy tego zwolnienia należy przeanalizować sporą porcję informacji.

Na mocy art. 111 ust. 8 ustawy o VAT, Minister właściwy do spraw finansów publicznych może zwolnić, w drodze rozporządzenia¹¹, na czas określony, niektóre grupy podatników oraz niektóre czynności z obowiązku prowadzenia ewidencji obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących oraz określić warunki korzystania ze zwolnienia. Może więc pojawić się obowiązek posiadania kasy fiskalnej, nawet jeśli producent nie jest czynnym podatnikiem VAT.

¹¹ zwolnienie następuje poprzez wydawane w ostatnich dniach grudnia rozporządzenia „w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących”. W zakresie lat poprzedzających obecne rozporządzenie – czyli w roku 2017 i 2018 zwolnienia były wydawane na 12 miesięcy – natomiast aktualne rozporządzenie obowiązuje przez okres dwuletni, tj. od 1 stycznia 2019 r. do końca roku 2021. Warto zauważyć, że w ostatnim czasie zmiany miały charakter kosmetyczny, niemniej jednak osoby korzystające z poradnika po roku 2021 powinny bezwzględnie zapoznać się z aktualnym stanem prawnym.

Zwolnienie dla „małych”

Według stanu na rok 2019 na zwolnienie mogą liczyć np. drobni przedsiębiorcy. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. poz. 2519 z późn. zm.) zwalnia się z obowiązku ewidencjonowania w danym roku podatkowym, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2021 r., podatników, u których obrót zrealizowany na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych nie przekroczył w poprzednim roku podatkowym kwoty 20 000 zł. W przypadku, gdy działalność rozpoczęła się w trakcie roku, kwota 20 000 zł jest pomniejszana w proporcji do okresu wykonywania tych czynności w poprzednim roku podatkowym (wynika z tego, że rozpoczynając działalność 1 grudnia, mamy już do dyspozycji tylko dwunastą część tej kwoty – czyli niewiele ponad 1 600 zł).

Zwolnienie dla rolników

Niezależnie od przywołanego powyżej zwolnienia z używania kasy rejestrującej z tytułu małej skali obrotu, rozporządzenie to zawiera też załącznik określający czynności zwolnione z obowiązku rejestrowania na kasie fiskalnej (kwoty obrotu nie mają w tym przypadku zastosowania). W interesującym nas zakresie, w pozycji nr 1 ww. załącznika wskazuje się usługi związane z rolnictwem oraz chowem i hodowlą zwierząt [...], a w pozycji nr 49 dokonywanie przez rolników ryczałtowych dostaw produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej lub świadczących usługi rolnicze, korzystających ze zwolnienia od podatku na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 3 ustawy¹². Jeśli jednak z jakiegoś powodu rolnik będzie zobligowany do używania kasy rejestrującej (np. z tytułu prowadzenia agroturystyki), wówczas obowiązek ten będzie dotyczył również np. sprzedaży przystawki pietruszki.

Zwolnienie przy ubocznej działalności

Ponadto zwalnia się z obowiązku ewidencjonowania w danym roku podatkowym, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2021 r., podatników, którzy świadczą usługi związane z rolnictwem oraz chowem i hodowlą zwierząt [...] oraz z obowiązku tego zwolnione są dokonywane przez rolników ryczałtowych dostawy produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej lub świadczących usługi rolnicze, w przypadku gdy udział obrotu z tytułu czynności zwolnionych z obowiązku ewidencjonowania¹³, w całkowitym obrocie podatnika realizowanym na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych, był w poprzednim roku podatkowym wyższy niż 80 proc. Mamy więc do czynienia z sytuacją, że zdecydowana większość (czyli min. 80 proc. licząc po wartości obrotu) naszej działalności podlega zwolnieniu z ewidencjonowania, a dodatkowo mamy kilka czynności nie zwolnionych (do 20 proc.).

Zwolnienie, gdy wpłaty idą prosto na konto

Obowiązek posługiwania się kasą rejestrującą nie pojawia się w przypadku, gdy świadczymy usługi na rzecz osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz rolników ryczałtowych

¹² Więcej o tym zwolnieniu pisaliśmy w poprzednim rozdziale.

¹³ wymienionych w ww. części I załącznika do przywołanego już rozporządzenia w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. z 2018, poz. 2519 z późn. zm.)

i otrzymamy z tego tytułu wynagrodzenie np. za pośrednictwem przelewu bankowego, a z ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła. Może to być przydatne rozwiązanie zwłaszcza dla właścicieli gospodarstw #agroturystycznych. Należy tylko pamiętać, aby właściwie dokumentować dowody wpłat, aby było wiadomo kto zapłacił za pobyt w jakim konkretnym terminie.

Podobne zwolnienie możliwe jest przy dostawach towarów w systemie wysyłkowym (pocztą lub przesyłkami kurierskimi), jeżeli dostawca towaru otrzyma w całości zapłatę za wykonaną czynność za pośrednictwem np. banku, a z ewidencji i dowodów dokumentujących zapłatę jednoznacznie wynika, jakiej konkretnie czynności dotyczyła i na czym rzecz została dokonana (dane nabywcy, w tym jego adres).

Poza systemem przelewowym można zaksięgować maksymalnie 20 proc. transakcji licząc po ich wartości.

Uwaga: rozporządzenia ws. zwolnień ze stosowania kas rejestrujących wydawane są na czas określony, więc zawsze należy szukać aktualnego przepisu lub skontaktować się z urzędem skarbowym celem uzyskania aktualnej informacji. Niniejszy poradnik obejmuje w tym zakresie czas do końca roku 2021.

Jak więc wygląda wymóg posiadania kasy rejestrującej i VAT w praktyce?

Podsumujmy i prześledźmy konkretne, wybrane przypadki, aby lepiej zrozumieć wnioski wynikające z powyższych regulacji.

- sprzedaż #produktów rolnych z własnego gospodarstwa dokonywana przez #rolnika ryczałtowego: brak obowiązku posiadania kasy rejestrującej bez względu na kwotę obrotu. Bez względu na kwotę nie zostaniemy też VAT-owcem.

- sprzedaż produktów z własnej działki (gdy nie jesteśmy #rolnikiem ryczałtowym): do 20 000 zł średniorocznego obrotu cieszymy się ze zwolnienia z obowiązku posiadania kasy fiskalnej z uwagi na małą skalę działalności. Ponadto po osiągnięciu średniorocznie kwoty 200 tys. zł, stajemy się podatnikami VAT.

- #Rolniczy Handel Detaliczny: tu sprawa jest nieco bardziej skomplikowana. Możliwe są dwie sytuacje:

- a) gdy łącznie spełniamy trzy przesłanki:

- jesteśmy #rolnikiem ryczałtowym,
- wykorzystujemy wyłącznie własne produkty,
- korzystamy przy produkcji wyłącznie ze środków zwykle używanych w gospodarstwie rolnym,

wówczas nie podlegamy wymogowi posiadania kasy, jak też bez względu na kwotę obrotu nie będziemy podlegać VAT.

- b) gdy nie spełniamy chociaż jednej z przesłanek wskazanych w pkt a), wówczas do 20 000 zł średniorocznego obrotu cieszymy się ze zwolnienia z obowiązku

posiadania kasy fiskalnej z uwagi na małą skalę działalności. Co istotne, jeśli pojawi się wymóg posiadania kasy rejestrującej, będzie on dotyczył całej sprzedaży detalicznej z całego gospodarstwa – nawet z tytułu sprzedaży produktów rolnych. Należy pamiętać, że formuła RHD pozwala na częściowe wykorzystanie surowców spoza własnego gospodarstwa (do 50%), niemniej jednak może to rodzić obowiązek stosowania kasy rejestrującej.

Ponadto należy pamiętać, że po osiągnięciu średniorocznie kwoty 200 tys. zł obrotu, stajemy się podatnikami VAT.

- #agroturystyka: do 20 000 zł średniorocznego obrotu cieszymy się ze zwolnienia z obowiązku posiadania kasy fiskalnej z uwagi na małą skalę działalności. Powyżej tej kwoty powstaje obowiązek posiadania kasy rejestrującej. Jeśli się pojawi, będzie dotyczył całej sprzedaży z gospodarstwa.

Alternatywnie można skorzystać ze zwolnienia opisanego we wcześniejszej części poradnika pod hasłem *Zwolnienie, gdy wpłaty idą prosto na konto* (wpłaty za pobyt musiałyby iść na konto już od pierwszej złotówki – nie można mieszać podstaw zwolnienia).

W każdym razie, po przekroczeniu średniorocznego obrotu z agroturystyki w kwocie 200 000 zł, stajemy się podatnikami podatku VAT.

- dostawy produktów w systemie wysyłkowym (pocztą lub przesyłkami kurierskimi): gdy zdecydowana większość (ponad 80 proc. pod względem wartości obrotu) naszej działalności opiera się o wysyłkę (pocztą lub przesyłkami kurierskimi), istnieje możliwość uzyskania zwolnienia z obowiązku posiadania kasy rejestrującej opisanego we wcześniejszej części poradnika pod hasłem *Zwolnienie, gdy wpłaty idą prosto na konto*. Rzecz jasna, po przekroczeniu średniorocznego obrotu w kwocie 200 000 zł, stajemy się podatnikami podatku VAT (chyba, że przedmiotem wysyłki będą #produkty rolne z własnego gospodarstwa dokonywane przez #rolnika ryczałtowego – wówczas istnieje zwolnienie z kasy i VAT niezależnie od wartości obrotu).

Ubezpieczenia społeczne: czy muszę przejść na ZUS?

W niektórych sytuacjach, osoby ubezpieczone w KRUS, pomimo rozpoczęcia działalności pozarolniczej, mogą nadal podlegać temu ubezpieczeniu. W myśl art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia szereg warunków:

- złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności,

- jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w #dziale specjalnym,
- nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,
- nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 3376 zł.

Powyższa sytuacja zwiększa stawkę za ubezpieczenie w KRUS. Uwaga: producent, który założy działalność gospodarczą i nie oświadczy w ciągu 14 dni, że nadal chce podlegać KRUS, zostanie automatycznie przeniesiony do ZUS! Wiele osób zostało przez niedopełnienie formalności wykreślone z KRUS i należy mieć na względzie ten aspekt.

Oczywiście nie ma przeciwwskazań, aby producentem zostały osoby zatrudnione z ZUS opłacanym przez pracodawcę lub np. emeryci, jednak niniejszy poradnik nie porusza uwarunkowań z tym związanych.

Wymogi higieniczne: czy muszą rejestrować lub zatwierdzać swą działalność we właściwym organie urzędowej kontroli żywności?

TAK. Na wstępie rozwiejsmy wszelkie wątpliwości: jeśli nasza działalność uwzględnia wprowadzanie do obrotu żywności, to producent nie obędzie się bez wizyty w powiatowym inspektoracie weterynarii (generalnie produkty pochodzenia zwierzęcego) lub w powiatowym inspektoracie sanitarno-epidemiologicznym (produkty roślinne). Podkreślimy to – obowiązek uregulowania naszej działalności pod względem formalnym odnośnie warunków higienicznych dotyczy każdej żywności oferowanej w sprzedaży – od zagonu sałaty, grządki ziemniaków, po jajka, miód, mleko – a tym bardziej chleb, dania i potrawy, kasze czy mąki – a już zwłaszcza produkty wyższego ryzyka, jak np. sery czy wędliny. Forma rejestracji lub zatwierdzenia może być różna, w zależności od rodzaju i skali produkcji.

Najważniejszą zasadą, wynikającą z europejskich i krajowych regulacji dot. żywności jest fakt, że to producent ponosi pełną odpowiedzialność za swoje wyroby (również w kontekście odpowiedzialności cywilnej związanej ze zdrowiem i życiem konsumentów). Nie można bagatelizować tych kwestii – argument, że „jeszcze nikt się nie zatrzał...” nie oznacza możliwości zignorowania wymaganych prawem obowiązków (również w kontekście możliwych konsekwencji karnych lub z tytułu odpowiedzialności cywilnej).

Drugą zasadą jest, że przepisy żywnościowe są na tyle elastyczne, aby nawet małą produkcję dało się prowadzić w sposób bezpieczny, ale z drugiej strony elastyczny i możliwy do zrealizowania dla producenta. Oznacza to, że skala wymogów technicznych i organizacyjnych powinna być dostosowana do rodzaju i wielkości produkcji, a o formie zapewnienia bezpieczeństwa rzecz jasna decyduje producent (działając w pewnych ogólnych ramach prawnych).

Podsumowując: im prostsza formuła higieniczna, tym więcej ograniczeń, ale z drugiej strony mniej papierów. Omówimy możliwe do wykorzystania formuły higieniczne wprowadzania żywności do obrotu – od tych najprostszych, do bardziej zaawansowanych.

#Sprzedaż bezpośrednia (nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego): w tej formule można wytwarzać i sprzedawać takie produkty jak np. tusze drobiowe, produkty rybołówstwa, jaja, mleko surowe, produkty pszczele, wyprodukowane we własnym gospodarstwie. Sprawy związane z rejestracją tego typu działalności prowadzi właściwy dla miejsca produkcji powiatowy inspektorat weterynarii. W uproszczeniu rzecz biorąc, producent zobowiązany jest do stosowania w praktyce zasad tzw. GHP/GMP – czyli dobrej praktyki higienicznej oraz dobrej praktyki produkcyjnej. Organy urzędowej kontroli żywności, w ramach sprawowanego nadzoru, mogą przeprowadzać kontrole przestrzegania zasad higieny oraz pobierać próbki żywności do badań laboratoryjnych.

Opis wymagań higienicznych (na stronach Głównego Inspektoratu Weterynarii):
bit.ly/giwbezposrednia

Sprzedaż produktów w ramach tej formuły higienicznej jest uproszczona, ale podlega też ograniczeniom co do rodzajów odbiorcy, który może od nas nabyć dany produkt, jak też co do obszaru sprzedaży oraz ilości produktu. #Sprzedaż bezpośrednia – jak sama nazwa wskazuje – może być prowadzona przez producenta konsumentowi końcowemu, na terenie gospodarstwa producenta, na targowiskach, do zakładów prowadzących handel detaliczny bezpośrednio zaopatrujących konsumenta końcowego. Odnośnie obszaru, co do zasady sprzedaż może być prowadzona na terenie macierzystego województwa lub na obszarze sąsiadujących z nim województw. Dodatkowo możliwa jest sprzedaż na terenie całego kraju, jeżeli jest prowadzona podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celu promocji tych produktów. Ograniczenia ilościowe zależą od rodzaju produktu (wykaz znajduje się w rozporządzeniu). Przykładowo w ciągu tygodnia w tej formule higienicznej można sprzedać do 2450 jaj kurzych, 50 tusz indyków, 200l śmietany i 1000l mleka – co wydaje się być ilościami nader wystarczającymi dla drobnego producenta. Producenci, których specyfika działalności nie pozwala na funkcjonowanie w tej formule higienicznej muszą zainteresować się #zakładem zatwierdzonym, który jest standardową formułą higieniczną związaną z wprowadzaniem żywności do obrotu.

Treść rozporządzenia: bit.ly/bezposrednia

#Dostawy bezpośrednie (produkty pochodzenia roślinnego): ta formuła higieniczna jest „roślinnym” odpowiednikiem #sprzedaży bezpośredniej i również dotyczy produktów nieprzetworzonych – takich jak: zboża, owoce, warzywa, zioła, grzyby – uprawne, pochodzące wyłącznie z własnych upraw lub hodowli producentów produkcji pierwotnej, niestanowiących #działów specjalnych produkcji rolnej oraz pozostałe surowce pochodzące z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego. Co może być istotne dla wielu producentów, w ramach #dostaw bezpośrednich można również produkować i sprzedawać produkty pochodzenia roślinnego w formie kiszzonej i suszonej. Jest to uproszczona formuła higieniczna wprowadzania żywności do obrotu, niemniej jednak wiąże się z ograniczeniami ilościowymi i terytorialnymi. Zgodnie z założeniami #dostawy bezpośrednie dotyczą małych ilości, czyli tylko takich, które jesteśmy w stanie samodzielnie pozyskać w naszym gospodarstwie (przepisy nie ustanawiają jednak konkretnych limitów w kilogramach). Odnośnie ograniczeń obszaru sprzedaży, można ją prowadzić wyłącznie na terenie województwa macierzystego oraz na terenie województw przyległych.

Jak wspomnieliśmy, w myśl obowiązujących przepisów (po stronie higienicznej) produktem podstawowym są również produkty roślinne w formie suszonej lub kiszzonej. Natomiast nie można zmieniać ich struktury – dlatego też procesy takie jak tłoczenie, szatkowanie itp. należy uznać za przetwórstwo, które nie mieści się w uproszczonej formule higienicznej #dostaw bezpośrednich (są wyjątki – np. okazjonalne kiszanie szatkowanej kapusty na okoliczność np. kiermaszy). Warto jednak zaznaczyć, że na Liście Produktów Tradycyjnych (o niej w dalszej części materiału) mamy zarejestrowaną kapustę kiszoną w główkach! Kiszanie ogórków również nie wymaga znacznej zmiany ich struktury.

Wszelkie sprawy związane z rejestracją #dostaw bezpośrednich prowadzimy w powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej deklarując spełnianie określonych wymogów higienicznych. Organy urzędowej kontroli żywności, w ramach sprawowanego nadzoru, mogą przeprowadzać kontrole przestrzegania zasad higieny oraz pobierać próbki żywności do badań laboratoryjnych.

Warto podkreślić, że zwłaszcza rolnicza kiszarnia jest doskonałym pomysłem na rozwijanie produktu lokalnego opartego wyłącznie o własny surowiec. Jak ma wyglądać miejsce produkcji? To oczywiście zależy od samego producenta, który odpowiada za jakość i bezpieczeństwo produktu. Do okazjonalnej produkcji na mniejszą skalę zapewne da się wykorzystać domową kuchnię (patrz przykładowe rozwiązania w #agroturystyce). Działalność na większą skalę wymaga stworzenia sobie bardziej profesjonalnych warunków (na bazie specjalnie w tym celu przeznaczonych pomieszczeń).

Również suszarnia rolnicza może stwarzać interesujące warunki do rozwoju działalności związanej z przedłużeniem przydatności do spożycia produktów rolnych z własnego gospodarstwa. Należy jednak pamiętać, że niedopuszczalne jest znaczne zmienianie struktury produktu – rozporządzenie dotyczy produktów suszonych „całościowo” (np. suszone zioła, porzeczki, maliny, aronia, pomidorki, jagody czy też grzyby). Jednym z produktów zarejestrowanych na Liście Produktów Tradycyjnych są np. suszone grzyby nadbużańskie. Widzimy tu potencjał do rozwoju produktu lokalnego.

Zachęcamy do zapoznania się z naszymi filmami instruktażowymi:

Kiszanie warzyw - bit.ly/kiszarnia

Suszarnia - bit.ly/suszarnia

Po więcej szczegółów odsyłamy bezpośrednio do treści rozporządzenia: bit.ly/dostawybezpo

#agroturystyka: rolnik, który ma czynne gospodarstwo rolne i spełnia inne określone prawem wymogi (np. ma pokoje we własnym siedlisku w ilości nie większej niż pięć), może również bez #działalności gospodarczej żywić swych (wypoczywających) gości w ramach usługi agroturystycznej. Mamy przekonanie, że produkt lokalny powinien stanowić jedną z najważniejszych (jeśli nie najważniejszą w ogóle!) atrakcji. Mówimy tu o posiłkach, które niejako wliczone są w cenę pobytu. Nie wyobrażamy sobie, że podstawowe surowce wykorzystane do serwowania posiłków w szanującym się obiekcie agroturystycznym w zdecydowanej większości mogłyby pochodzić z jednej z sieci dyskontów!

#Agroturystykę należy zgłosić w urzędzie gminy, która włącza ją do prowadzonej przez siebie ewidencji. Działalność tą należy również zgłosić do organu urzędowej kontroli żywności celem rejestracji (czyli do powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej właściwej ze względu na miejsce prowadzenia działalności).

Rolnik, który wykorzystuje własną kuchnię zobowiązany jest do stosowania podstawowych wymogów higienicznych. Organy urzędowej kontroli żywności, w ramach sprawowanego nadzoru, moga przeprowadzać kontrole przestrzegania zasad higieny oraz pobierać próbki żywności do badań laboratoryjnych.

Dodatkowe informacje: bit.ly/agrokuchnia

Film instruktażowy: bit.ly/filmagrokuchnia

#Rolniczy Handel Detaliczny (dalej RHD): rozwiązaniem najprostszym dla rolnika, który chciałby sprzedawać produkty przetworzone/ wyroby jak np. sałatki z własnej marchewki, pieczone kurczaki z rożna z własnego chowu, czy też np. dżemy lub sery oparte o własne surowce, jest rozszerzenie działalności rolniczej o RHD. Przy RHD najczęściej będzie wykorzystywana własna kuchnia (choć można – a w niektórych przypadkach nawet trzeba – mieć specjalnie w tym celu wydzielone pomieszczenia). Producent zobowiązany jest do przestrzegania podstawowych wymogów higienicznych (przykład sposobu zapewnienia odpowiednich warunków higienicznych można znaleźć w ustępie poświęconym #agroturystyce).

Załatwienie sprawy wymaga zarejestrowania działalności we właściwym miejscowo powiatowym inspektoracie sanitarno-epidemiologicznym (przy produktach pochodzenia roślinnego – jak np. pomidory w zalewie, kompot jabłkowy, siekana marchewka) lub w powiatowym inspektoracie weterynarii (przy produktach takich jak jajecznicza, napój miodowo-ziołowy, twarożek i wszelkie produkty i dania mieszane – typu obiad z kotлетem (tudzież obydwu!). W RHD mamy do czynienia z pewnym wyjątkiem, gdyż co do zasady gastronomia podlega pod Sanepid (ale w RHD gastronomia „mieszana” podlega pod weterynarię). Organy urzędowej kontroli żywności, w ramach sprawowanego nadzoru mogą przeprowadzać kontrole przestrzegania zasad higieny oraz pobierać próbki żywności do badań laboratoryjnych.

Więcej informacji o RHD (na stronach Głównego Inspektoratu Weterynarii): bit.ly/rolniczyhd

Warto zapoznać się również opracowaniu Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie (uwaga – opracowanie uwzględnia stan prawny sprzed 1.01.2019, co ma znaczenie np. w kontekście kwoty zwolnionej z opodatkowania, możliwości sprzedaży m. in. do stołówek, restauracji itp., oraz wprowadzonych ograniczonych form pośrednictwa): bit.ly/rhdporadnik

#Zakład MLO (MLO: produkcja marginalna, lokalna i ograniczona): jest to kolejna uproszczona administracyjnie formuła higieniczna, która dotyczy przetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego. W jej ramach można prowadzić produkcję i sprzedaż następujących produktów:

- wstępnie przetworzone lub przetworzone produkty rybołówstwa,
- surowe wyroby mięsne,
- mięso mielone,
- produkty mięsne,
- produkty jajeczne z gotowanych jaj,
- gotowe posiłki (potrawy),
- rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa wołowego, wieprzowego, baraniego, koziego, końskiego, drobiowego lub zajęczaków, zwierząt łownych oraz dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych,

- produktów mlecznych,
- produktów na bazie siary.

Jak każda uproszczona formuła higieniczna, wiąże się z pewnymi ograniczeniami. Najprościej jest prześledzić kolejne określenia, które pojawiają się już na poziomie nazwy:

Dlaczego marginalna? Ponieważ przepisy wprowadzają ograniczenia ilościowe. Przykładowo tygodniowa wielkość dostaw produktów mlecznych nie przekracza 0,5 tony, gotowych posiłków wyprodukowanych z produktów pochodzenia zwierzęcego 1,5 tony.

Dlaczego lokalna? Ponieważ sprzedaż możliwa jest wyłącznie się na obszarze województwa macierzystego lub na obszarach powiatów sąsiadujących z tym województwem, położonych na obszarach innych województw oraz w stolicach regionów sąsiadujących (w przypadku województwa podlaskiego w rachubę wchodzi więc też Olsztyn, Lublin i Warszawa). Ograniczenia terytorialnego nie stosuje się podczas wystaw, festynów, targów oraz kiermaszy organizowanych w celu promocji tych produktów.

Dlaczego ograniczona? #Zakład MLO prowadzi sprzedaż konsumentowi końcowemu oraz realizuje dostawy do innych zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta końcowego (co wyklucza rynek hurtowy).

W celu rejestracji #zakładu MLO, należy zgłosić się do właściwego terytorialnie powiatowego lekarza weterynarii. Organy urzędowej kontroli żywności, w ramach sprawowanego nadzoru, mogą przeprowadzać kontrole przestrzegania zasad higieny oraz pobierać próbki żywności do badań laboratoryjnych.

Bieżące uzgodnienia z „weterynarią” na etapie planowania leżą w interesie producenta, aby nie natknąć się na problemy w czasie późniejszym (już po poniesieniu kosztów projektowych itp.). Do tej formuły higienicznej będziemy potrzebowali specjalnie w tym celu wydzielonych pomieszczeń – jest mało prawdopodobne, że MLO uda nam się uruchomić w użytkowanej przez domowników kuchni. Zależać to będzie od konkretnego przypadku, a zwłaszcza od charakteru produktu pochodzenia zwierzęcego oraz planowanej skali wytwarzania. Należy postawić sobie następujące pytanie: czy będę w stanie zapewnić bezpieczeństwo konsumentowi w pomieszczeniu używanym zwykle jako domowa kuchnia? Pamiętajmy, że mając do czynienia z produktami pochodzenia zwierzęcego nie ma żartów, a im bardziej produkcja dotyczy produktu wysokiego ryzyka, tym lepiej należy zorganizować sobie miejsce produkcji.

Producenci zobowiązani są do stosowania wymogów Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej oraz określonych przepisów dot. produktów pochodzenia zwierzęcego. Tego typu działalność doskonale nadaje się do produkcji serów, twarogów, masła i wielu innych. Jak powinna wyglądać serowarnia? Nikt w Polsce nie zgłębił tego tematu lepiej od nas. Zapraszamy na stronę internetową sery.wrotapodlasia.pl

Przywołana strona została poświęcona modelowym, małym serowarniom. Jest na niej do pobrania poradnik zatwierdzony przez Głównego Lekarza Weterynarii (można go uzyskać również w formie książkowej). Na stronie zamieściliśmy również film instruktażowy, do obejrzenia którego serdecznie zachęcamy. Niestety, nie mamy analogicznego materiału np. dla małych masarni, niemniej jednak wiele rozwiązań można podpatrzeć na zasadzie analogii. Warto dodać, że prezentowane rozwiązania

równie dobrze można wdrożyć w formule higienicznej #zakładu zatwierdzonego, ale będzie to bardziej skomplikowane administracyjnie.

Warto zauważyć, że w ramach MLO możliwa jest również produkcja na bazie zakupywanego lub częściowo zakupywanego surowca, ale może mieć to wpływ na opisywane wcześniej aspekty podatkowe.

#Zakład zatwierdzony: w tej formule higienicznej co do zasady prowadzi się wszelkie przetwórstwo żywności, a opisane powyżej formuły stanowią swojego rodzaju odstępstwa od generalnych zasad. Stwarzają one ułatwienia, ale w zamian wprowadzają ograniczenia organizacyjne, formalne, obszarowe etc. Nie ma przeciwwskazań, aby również rolnik uzyskał zatwierdzenie dla swego miejsca produkcji (ew. w formule pozarolniczej działalności gospodarczej).

Zatwierdzenie zakładu przetwórstwa jest bardziej angażujące od innych formuł higienicznych, chociaż w praktyce miejsce produkcji wcale nie musi się jakoś różnić względem innych rozwiązań (np. wzg. #zakładu MLO, czy też #sprzedaży bezpośredniej/ #dostaw bezpośrednich). Najistotniejsze różnica sprowadzają się do procesu realizacji inwestycji, kompleksowości przeprowadzenia (i udokumentowania) analizy ryzyka, jak też późniejsza częstotliwość kontroli zakładu przez organy nadzoru (weterynarię – w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego i Sanepid pozostałych przypadkach). Przykładowo zakłady żywnościowe podlegające nadzorowi przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, kontrolowane są z częstotliwością określoną na podstawie analizy ryzyka, wg ujednoczonych w skali kraju kryteriów (nawet niekoniecznie raz w roku, mogą to być kontrole raz w roku lub co 2-3 lata, a dla podmiotów produkcji pierwotnej i dostaw bezpośrednich produkujących żywność o niskim ryzyku mikrobiologicznym nawet co 5 lat). Co jednak istotne, produkcję można uruchomić dopiero po uzyskaniu decyzji administracyjnej. Jak powinien wyglądać zatwierdzony zakład przetwórczy? Nie ma na to jednolitej recepty. Miejsce produkcji powinno ułatwić producentowi możliwość zachowania odpowiedniego poziomu higieny, a rozwiązania strukturalne powinny być skorelowane z organizacją pracy, szkoleniem personelu itp. Przykładowe rozwiązania:

piekarnia: bit.ly/piekarnia

wielofunkcyjne zaplecze produkcyjne: bit.ly/wielofunkcyjne

serowarnie: sery.wrotapodlasia.pl

Producent, który podejmie się tego wyzwania nie ma ograniczeń odnośnie terytorium w sprzedaży swoich produktów oraz w zakresie grupy odbiorców (konsument, klient instytucjonalny) – może też swymi produktami podbijać inne kraje europejskie!

#Inkubator kuchenny (centrum przetwórcze/ pomieszczenia do produkcji gastronomicznej): jak widzimy przetwarzanie produktu – zwłaszcza w zakresie przekraczającym Rolniczy Handel Detaliczny – wymaga inwestycji, która nie zawsze daje się zbilansować na poziomie jednego producenta. Dlatego też Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi od dłuższego czasu propaguje ideę tzw inkubatorów, gdzie można przywieźć swój surowiec i własnoręcznie go przetworzyć. Tego typu obiekty powstają m. in. w ramach PROW, a wiele gmin dysponuje obiektami, które można zaadoptować do przetwórstwa i udostępnić społeczności – rolnikom, kołom gospodyń wiejskich itp. Tego typu miejsca mogą stanowić koło zamachowe przy działalności opartej np. o catering z produktów lokalnych, przerób śliwek na dżemy itp. Przykładowo – Pan Józef Zajkowski – Wójt Gminy Sokoły – zadeklarował, że jest w trakcie adaptacji dawnej szkoły na tego typu obiekt w swojej

gminie i chętnie nawiąże współpracę z dostawcami produktów lokalnych (i nie tylko), którzy chcieliby włączyć się w realizację inicjatywy. Zachęcamy samorządy do zainteresowania się tym zagadnieniem.

Jak może wyglądać inkubator kuchenny? Co do zasady będzie to prawdopodobnie obiekt wybudowany w oparciu o formułę higieniczną #zakładu zatwierdzonego. Zrobiliśmy przykładową wizualizację: bit.ly/wielofunkcyjne

Z niecierpliwością czekamy na wyniki inwestycji w gminie Sokoły oraz innych gminach, które aktualnie prowadzą inwestycje w tym zakresie – również w ramach LEADER.

IV. Etykietowanie i oznaczanie

Każdy producent – również rolnik, który produkuje i sprzedaje żywność powinien ją oznakować zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach. W zależności od tego czy produkt będzie sprzedawany w opakowaniu czy bez (luzem) będą obowiązywały inne przepisy i na etykietach będzie trzeba umieścić inne dane. Szczegółowe informacje związane z etykietowaniem zawarte są w poradniku *Znakowanie żywności wprowadzanej do obrotu w ramach rolniczego handlu detalicznego* opracowanego przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, który można pobrać pod linkiem: bit.ly/etykietyznakowanie

Odnośnie #Rolniczego Handlu Detalicznego istnieje obowiązek, aby w miejscu sprzedaży, umieścić w sposób czytelny i widoczny dla konsumenta:

- 1) napis "rolniczy handel detaliczny";
- 2) dane obejmujące:
 - a) imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny,
 - b) adres miejsca prowadzenia produkcji tej żywności,
 - c) weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny, o ile taki numer został nadany.

Obowiązek ten istnieje również, jeśli sprzedajemy produkty z RHD poprzez pośrednika (przypomnijmy, że istnieje ograniczenie prawne, co do rodzajów pośredników, którzy mogą handlować naszymi produktami. Szczegóły opisaliśmy na stronie 12).

V. Ważenie produktów

Jeśli używamy wagi, zawsze musi to być urządzenie legalizowane

Producent, który oferuje żywność konsumentowi zobowiązany jest do wykorzystywania wag z odpowiednim certyfikatem. Każda nowa waga sklepowa posiada ocenę zgodności, która ważna jest 3 lata. Analogicznie, jeżeli waga została wyprodukowana w 2016 r i w tym samym roku została

poddana ocenie zgodności, to „owa” waga powinna być zgłoszona po raz pierwszy do legalizacji ponownej po przeprowadzonej ocenie zgodności przed dniem 1 grudnia 2019 roku. W przypadku legalizacji ponownej są one ważne 25 miesięcy. To użytkownik przyrządu pomiarowego odpowiada za przestrzeganie tych terminów. Można tego dokonać w jednym z autoryzowanych punktów naprawy wag lub w Urzędzie Miar.

Koszt legalizowanej wagi do handlu to wydatek rzędu 600 zł, podczas gdy koszt legalizacji zamyka się kwotą od 31 zł do 62 zł w zależności od udźwigu czyli obciążenia *Max* oraz wyposażenia dodatkowego tj. kalkulatora, drukarki¹⁴.

Producent, który stosuje wagę bez odpowiedniej legalizacji naraża się na sankcję w wysokości 50-500 zł. Wysokość mandatu uzależniona jest od tego, jak bardzo przekroczyliśmy okres wskazany w certyfikacie, rodzaju wagi oraz indywidualnej oceny urzędnika. W przypadku wystawienia mandatu można spodziewać się kontroli wtórnej, podczas której nastąpi weryfikacja, czy sprzedawca dostosował się do rygoru.

Przepisy różnicują sposób znakowania żywności opakowanej i nieopakowanej, tj. rodzaj informacji jakie należy udostępnić dla konsumentów oraz sposób ich podania – a to ma bezpośrednie znaczenie w kontekście ustalenia obowiązku wskazywania wagi na produkcie (należy przy tym pamiętać, że za każdym razem, gdy wskazujemy masę, zawsze robimy to przy użyciu legalizowanego urządzenia).

Ważenie żywności opakowanej

„Żywność opakowana¹⁵” oznacza każdą pojedynczą sztukę przeznaczoną do prezentacji konsumentowi finalnemu i zakładom żywienia zbiorowego, składającą się ze środka spożywczego i opakowania, w które został on zapakowany przed oferowaniem na sprzedaż, niezależnie od tego, czy takie opakowanie obejmuje dany środek spożywczy całkowicie czy też jedynie częściowo, ale w każdym razie w taki sposób, że zawartość nie może być zmieniona bez otwarcia lub zmiany opakowania. Co istotne w tej definicji wskazano, że „żywność opakowana” nie obejmuje żywności pakowanej w miejscu sprzedaży na życzenie konsumenta lub pakowanej do bezpośredniej sprzedaży.

W przypadku gdy mamy do czynienia z żywnością opakowaną, wśród obligatoryjnych do zamieszczenia informacji jest „ilość netto żywności¹⁶”. Od tej reguły przewidziano wyjątki:

-produkty, które znacznie tracą na objętości lub masie i które są sprzedawane na sztuki lub ważone w obecności nabywcy;

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie opłat za czynności urzędowe wykonywane przez organy administracji miar i podległe im urzędy (Dz. U. poz. 808).

¹⁵ Definicja żywności opakowanej znajduje się w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności.

¹⁶ Art. 9 ust. 1 lit. e rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności.

-produkty, których ilość netto jest mniejsza niż 5 g lub 5 ml; jednakże niniejszy przepis nie ma zastosowania do przypraw i ziół;

- produkty zazwyczaj sprzedawane na sztuki, pod warunkiem że liczba sztuk jest wyraźnie widoczna i łatwa do policzenia z zewnątrz lub, w przeciwnym przypadku, jest oznaczona na etykiecie.

Należy przy tym pamiętać, że paczkujący jest odpowiedzialny za to, aby towar paczkowany spełniał określone przepisami wymagania. W szczególności ponosi on odpowiedzialność za zapewnienie, że ilość rzeczywista odpowiada ilości nominalnej podanej na opakowaniu jednostkowym¹⁷. Paczkujący – w naszym przypadku producent – musi zapewnić system kontroli wewnętrznej ilości towaru paczkowanego, aby uzyskać pewność, że towary paczkowane wprowadzone do obrotu, spełniają określone przepisami wymogi. Producent towarów paczkowanych powinien stosować system kontroli wewnętrznej w taki sposób, aby mógł udowodnić, że działa zgodnie z określonymi procedurami (np. procedura kontroli ilościowej, procedura pobierania próbek, dobór przyrządów pomiarowych).

Więcej informacji: www.gum.gov.pl

Żywność bez opakowania lub paczkowana przy konsumencie

Pod względem konieczności wskazywania masy produktów odrębnie traktuje się środki spożywcze oferowane do sprzedaży konsumentowi finalnemu bez opakowania lub pakowanych w pomieszczeniu sprzedaży na życzenie konsumenta finalnego¹⁸. Za wyjątkiem pieczywa, nie mamy wówczas obowiązku podawania masy netto.

Wnioski – kiedy możemy sprzedawać nie posiadając wagi?

W przypadku, gdy wprowadzamy do obrotu żywność paczkowaną, możemy uniknąć tego obowiązku w wymienionych powyżej wyjątkach i dotyczą głównie produktów zazwyczaj sprzedawanych na sztuki. Producent ma większe pole do manewru w przypadku, gdy sprzedaje i pakuje żywność przy konsumencie. Jeśli więc przepisy nie narzucają wskazywania masy produktu przy sprzedaży (ew. nie narzucają obowiązku wskazywania jej na opakowaniu), producenci mogą rozważyć wykorzystanie alternatywnych metod wyceny produktów – np. na sztuki, kubeczki, koszyki, kbiałki, wiadra itp.

Jeśli jednak nie mamy ochoty lub możliwości posługiwania się certyfikowaną wagą (dotyczy wskazanych powyżej wyjątkowych sytuacji), masa produktu nie może stanowić podstawy naszych rozliczeń z klientem.

¹⁷ Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o towarach paczkowanych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1161 z późn. zm.) - dotyczy produktów w zakresie do 50 kg lub 50 l.

¹⁸ Ma tu zastosowanie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (Dz. U. z 2015 r. poz. 29 z późn. zm.).

VI. Wartość dodana – waloryzacja produktu lokalnego

Po analizie możliwych formuł podatkowych, higienicznych i sanitarnych itp., czas pomyśleć o promocji i jak najkorzystniejszej sprzedaży produktów. Możemy wykorzystać wiele sposobów, aby dać się poznać konsumentom:

kiermasze/bazary/targowiska – wiele gmin dysponuje lub aktualnie rozbudowuje targowiska w ramach np. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Nic nie zastąpi codziennych relacji z konsumentem, chociaż jak pokazują badania, najwięcej #produkt ekologiczny sprzedaje się bezpośrednio w gospodarstwie rolnym

konkursy – np. Nasze Kulinarne Dziedzictwo (NKD)– warto w nich startować. Zdobywanie wyróżnienia lub nagrody daje darmową reklamę i pozwala nawiązać kontakt m. in. z innymi producentami oraz doradcami z Podlaskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Konkursy są okazją, aby czegoś ciekawego się dowiedzieć, co może nam się przydać w rozwoju działalności. Czas poświęcony na udział na pewno nie będzie zmarnowany, a uczestnictwo jest bezpłatne (nawet można wygrać cenne nagrody). Najlepsi mogą liczyć na tytuł „Perły kulinarne dziedzictwa” przyznawany na poziomie krajowym. Jest to wielkie wyróżnienie dla producenta. Pamiętajmy – finał odbywa się na przełomie lata i jesieni. O szczegóły pytaj we właściwym miejscowo powiatowym zespole doradztwa rolniczego (trzeba się odpowiednio wcześniej zgłosić!). Doświadczenie uczy, że laureaci NKD zdobywają rynkowy sukces również w swojej działalności – bez względu na to, czy prowadzą #agroturystyka, czy też inne obiekty (restauracje, pensjonaty, masarnie, piekarnie itp.).

strony internetowe – w dzisiejszych czasach trudno wyobrazić sobie sensowną komunikację z klientami bez wykorzystania możliwości, które stwarza Internet. Nie ma konieczności uruchamiania od razu własnego sklepu internetowego, jednak warto zostawić namiary kontaktowe dla osób, które mogą zechcieć się z nami skontaktować (konsumenty, dziennikarze). Zachęcamy zwłaszcza, aby skontaktować się z Podlaskim Centrum Produktu Lokalnego oraz zgłosić się do publikacji danych w serwisie polskasmakuje.pl

Istotne definicje

Pozostając w tematyce produktu lokalnego warto świadomie używać określonych pojęć. Postanowiliśmy przybliżyć Państwu te najważniejsze:

#produkt tradycyjny: czyli żywność zarejestrowana na Liście Produktów Tradycyjnych (dalej LPT). System podlega pod Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a wnioski składa się do właściwego miejscowo Marszałka Województwa. Rejestrowana żywność musi być związana z kulturą regionu i ma mieć udokumentowaną min. 25 letnią historię. Należy przy tym pamiętać, że mówimy o tradycji w ogóle – a nie jej stosowaniu przez konkretnego producenta. Tak naprawdę rejestrujemy nazwę i opis – a nie konkretną osobę, czy firmę. Każdy ma prawo poczuwać się do tradycji, która jest naszym wspólnym dobrem i nikt nie może jej mieć na własność. Jeżeli producent chciałby mieć przypisany do siebie tytuł jakości, to wówczas mówimy o #systemach jakości, które związane są z uzyskaniem certyfikatu przez konkretnego producenta dla konkretnego produktu.

Jak dokładnie zarejestrować produkt? Wszystkiego dowiesz się ze specjalnej strony internetowej LPT.wrotapodlasia.pl

#system jakości „Jakość Tradycja” – rozwija koncepcję LPT. Ten system, uznany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, prowadzony jest przez Polską Izbę Produktu Regionalnego i Lokalnego przy współudziale Związku Województw RP. Producent, który wytwarza produkt w oparciu o co najmniej 50-letnią tradycję może uzyskać certyfikat a w efekcie przywilej używania logo systemu. Jego uzyskanie związane jest odpłatnie i związane z okresowym poddaniem się dobrowolnej (odpłatnej) kontroli, która potwierdzi spełnianie warunków – więcej: bit.ly/jakosctradycja

obejrzyj również film bit.ly/systemyjakosci

#produkt ekologiczny: produkty rolnictwa ekologicznego objęte są unijnymi standardami, a udział w systemie wymaga certyfikacji (w tym poddania się procedurze dobrowolnej kontroli). Nazwa „ekologia” (podobnie jak przedrostki typu Eko, Bio) oraz logotyp systemu są zarezerwowane dla producentów z certyfikatem. Sygnalizowanie, że produkt jest „ekologiczny” bez dysponowania odpowiednim certyfikatem jest niezgodne z prawem. Rolnicy mogą otrzymać dofinansowanie do kosztów związanych z udziałem w systemie. Certyfikacją zajmują się akredytowane jednostki certyfikujące.

#produkt integrowany: jest to kolejny zatwierdzony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi system jakości żywności (dobrowolny dla rolnika). Rzecz można, że jest to stan pośredni pomiędzy typową produkcją konwencjonalną w pół drogi do #produktu ekologicznego. W skrócie rzecz biorąc system polega na stosowaniu chemii w uprawach tylko w ostateczności – czyli wówczas, gdy nie jest możliwe rozwiązanie problemu innymi metodami (np. właściwym płodozmiennem, metodami biologicznymi) – a jeśli już, to w tak małych ilościach, jak jest to racjonalnie uzasadnione. System jest prowadzony i nadzorowany przez Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Producenci roślin, którzy do niego przystąpią mają prawo posługiwania się specjalnym oznaczeniem. Więcej: bit.ly/integrowana

#produkt regionalny: inaczej żywność pochodząca z określonego obszaru geograficznego. System europejski, który wymaga uzyskania certyfikatu. Jest o tyle skomplikowany, że specyfikacja produktu aspirującego do systemu podlega zatwierdzeniu na poziomie Komisji Europejskiej i wymaga stworzenia grupy. Producent chcący przystąpić do systemu musi poddać się certyfikacji, co związane jest z poddaniem się dobrowolnej kontroli (Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych). Z naszego podwórka warto wymienić ser koryciński „Swojski”, miód z Sejneńszczyzny/ łódzieszczyzny. Uczestnictwo w systemie oznaczeń geograficznych daje producentom ochronę przed podrabianiem i fałszowaniem.

obejrzyj również film bit.ly/systemyjakosci

#Gwarantowana Tradycyjna Specjalność: nie należy mylić z Listą Produktów Tradycyjnych. GTS jest europejskim systemem jakości, podobnym do oznaczania #produktów regionalnych. Specyfikacja podlega zatwierdzeniu w Komisji Europejskiej,

a producent musi poddać się dobrowolnej certyfikacji. Różnica polega na tym, że produkt nie musi być ściśle związany z obszarem geograficznym (natomiast musi mieć udokumentowaną tradycję i nazwa powinna oddawać specyfikę produktu). Przykładem z naszego regionu jest pierekaczewnik.

#produkt lokalny: w tym przypadku nie ma definicji odnoszącej nas do określonych przepisów. Jest to nazwa potoczna na żywność pochodzące z najbliższej okolicy, często definiujący żywność w opozycji do żywności masowej. Niektórzy wiążą pojęcie „lokalności” z określonym dystansem, który producent musi pokonać, aby dotrzeć do konsumenta. Pojęcie to można również powiązać z cieszącą się coraz większym zainteresowaniem ideą „kilometra zero”.

VII. Wsparcie produktu lokalnego

Z uwagi na rozległość obszaru tematycznego bez wątplenia producentom przyda się wsparcie. Dlatego też powstała inicjatywa Podlaskiego Centrum Produktu Lokalnego, która prowadzona jest przez Samorząd Województwa Podlaskiego. Osiągnięcie realnych rezultatów wymaga jednak zaangażowania samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. W kontekście poradnika korzystne będzie zaangażowanie w następujących obszarach:

Edukacja: jeśli nasi mieszkańcy nie będą nauczeni, że zanim pójdziemy do hipermarketu, warto rozejrzeć się co sprzedaje nasz sąsiad, to nie uda nam się osiągnąć trwałego rozwoju gospodarczego w tym segmencie. Im wcześniej rozpoczniemy edukację, tym lepiej. W tym celu można wykorzystać sieć placówek edukacyjnych, dla których JST jest organem prowadzącym. Ważnym narzędziem jest również realizowany przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa „Program dla szkół”. Zgodnie z zapowiedziami przygotowano informacje dla gmin, abyście Państwo upewnili się, że wszystkie wasze szkoły w nim uczestniczą. Nauczenie dzieci odpowiednich smaków, jest kluczowe dla rozwoju produktu lokalnego w dłuższej perspektywie. Informacja dostępna jest tutaj: bit.ly/kowr1

Stymulowanie popytu: namawiając do kupowania lokalnych produktów dobrze jest zacząć od siebie. Należy więc m.in. rozważyć, jak konstruować zamówienia publiczne, aby nie dyskryminowały one lokalnych rolników. W kryteriach dostępu warto również zwrócić uwagę na świeżość produktów. Również warto zainteresować się, czy rolnicy z naszej gminy/ powiatu nie mogliby startować jako dostawcy surowca do szkół/szpitali i wszędzie tam, gdzie zostały zachowane stołówki. Stymulowanie popytu można dodatkowo wzmocnić, jeśli środki KOWR, które przeznacza na Program dla szkół udałoby się wydatkować dając szansę rolnikom i ich grupom z naszego województwa (obecnie dostawcą są raczej hurtownie). Informacja dla producentów o warunkach dostępna jest tutaj: bit.ly/kowr2

Ponadto Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy wsparciu z Urzędem Zamówień Publicznych przygotowało poradnik, który warto wziąć sobie do serca:

bit.ly/zielonezamowienia

bit.ly/poradnikzpz

Prosimy, aby przedstawiciele administracji publicznej przeanalizowali, ile środków przeznaczonych jest na zakup żywności, poczęstunków, napojów itp. (również w jednostkach podległych). Zwiększenie popytu można osiągnąć otwierając się na lokalnych dostawców. Podobnie osoby fizyczne powinny rozglądać się za możliwością nabywania produktów prosto od rolnika – w tym organizować się we wspólne grupy zakupowe.

Inwentaryzacja: sprawą o fundamentalnym znaczeniu jest aktywna inwentaryzacja producentów, z którymi mogłoby współpracować Podlaskie Centrum Produktu Lokalnego. Niezbędne jest długofalowe przedsięwzięcie inwentaryzacyjne w tym zakresie, ale już dziś należy zastanowić się, czy w naszym otoczeniu są rolnicy, którzy mogliby zainteresować się prezentowanymi zagadnieniami (i jak do nich dotrzeć). Całe nasze wsparcie nie ma sensu, jeśli nie będzie kogo wspierać.

Dofinansowanie: w pierwszej kolejności skontaktuj się z właściwą miejscowo lokalną grupą działania, która potencjalnie może mieć jeszcze jakieś rezerwy w ogłaszanych cyklicznie naborach. Bazę LGD na w obecnej perspektywie finansowej znajdziesz na stronie ksow.pl (zakładka Baza LGD 2014-2020).

Wsparcia można szukać wszędzie tam, gdzie przedmiotem dofinansowania jest żywność oraz przedsiębiorczość. W zakresie środków europejskich skontaktuj się konsultantem Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich

ul. Poleska 89
15-874 Białystok

Godziny pracy: pon. 8.00-18.00, wt.-pt. 7.30-15.30

Telefony do konsultantów

tel.: 85 66 54 302, 85 66 54 383, 85 66 54 384,
85 66 54 516, 85 66 54 599
infolinia: 0 801 308 013

E-mail: gpi@wrotapodlasia.pl

Warto trzymać rękę na pulsie również w kontekście perspektywy finansowej UE po roku 2020, gdyż według założeń strategicznych nowy „PROW” będzie kładł duży nacisk na kwestie jakości żywności.

VIII. Skontaktuj się z nami

Podlaskie Centrum Produktu Lokalnego powstało, aby służyć pomocą tym, którzy mają inicjatywę, pomysł na ciekawy produkt lokalny, jednakże nie do końca orientują się w zawiłościach prawnych. Zachęcamy do kontaktów roboczych – wspólnie z pewnością będzie łatwiej. Zachęcamy również, aby zgłaszać problemy i potrzeby szkoleniowe.

Kontakt:

tel.: 85-66-54-826

E-mail: produkty@wrotapodlasia.pl

ul. Kilińskiego 16
15-089 Białystok

Godziny pracy: pon. 8.00-18.00, wt.-pt. 7.30-15.30